

Preek 2 december 2018

ds. Oane Reitsma

tekst: **Openbaring 8**

tweede lezing: Lucas 21, 25-31

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wij bevinden ons nog steeds in de hemel. Die boekrol, waarin alle geheimenissen van het leven staan is nog steeds niet geopend. Niemand kwam het toe de boekrol te openen, niemand kwam het toe de diepste geheimen van al het bestaan in hemel en op aarde in zijn finesses te doorgronden. Behalve dat geslachte lammetje dat de overwinning behaald had. En nu raken wij aan het moment dat Hij het zevende en laatste zegel zal verbreken en voorgoed alle antwoorden op alle levensvragen zullen zijn geopenbaard. We leven toe naar de apotheose van de apocalyps. Het is advent; we leven toe naar de komst van het Licht der Wereld, dat alle duisternis verheldert.

Bij het openen van ieder van de eerste zes van de zegels gingen dood, verderf, vergelding en wraak over de wereld rond. En daarna dat beeld, die symfonie van lofzang voor de troon van het lam.

En dan, op het moment dat het lam die zevende zegel verbreekt – verder gaan we ook niet vandaag, dit is de cliffhanger van het verhaal: volgende week horen we hoe het verder gaat; we blijven vandaag op de drempel, het adventsgevoel verbreken wij niet – op het moment dat het lam de zevende zegel verbreekt, met nog steeds die 144.000 om de troon, wier tranen alle zijn uitgewist, wordt het oorverdovend STIL in de hemel. Wel een halfuur lang, dacht Johannes.

Daar blijf ik als lezer haken. Bij die stilte. Ik kom daar zo op terug, maar lees nog éven door om het beeld compleet te krijgen. Zeven engelen staan voor Gods troon, die ieder een trompet in handen gedrukt krijgen. 'Eens als de bazuinen klinken...' en nog een achtste engel, die als een ware priester met een wierookschaal bij het altaar staat. Hij krijgt een grote hoeveelheid wierook en offert het vanuit zijn gouden wierookschaal aan het gouden altaar. En de wierook stijgt op, samen met de gebeden van de heiligen, tot God. En daar hoor ik de psalm die wij zojuist zongen: 141 het smeekgebed van een enkeling, de stem van ééntje maar van die 144.000, die als smeking als wierook opstijgt naar God.

Voordat al dat getetter van die engelen losbarst, verwijlen wij vanmorgen even bij dit beeld: de stilte in de hemel en het gebed van de heiligen dat als wierook opstijgt.

Ik sprak een pastorant, die door ziekte niet meer uitzicht heeft op een lang leven. 'Ik bid iedere dag, maar God lijkt soms zover weg. Hij spreekt niet terug.' Ik wachtte even nadat ze uitgesproken was. Dit zijn kwetsbare momenten. Ik wilde niks voor haar invullen, maar haar laten uitspreken. Wel vroeg ik haar: 'zijn er ook momenten, en neemt u even de tijd om daarover na te denken, dat God wèl aanwezig is?' Maar daar hoefde ze niet over na te denken: ja, God is altijd om mij heen. dat voel ik ieder moment.

Dat is natuurlijk een paradox. Hij is er niet en Hij is er wel. Of zei ze dat laatste, omdat ze dacht dat dat het gewenste antwoord was, of het antwoord dat ze altijd geleerd had? Nee, aan de toon waarop ze het zei, hoorde ik dat het oprecht was. God is er niet als we tot Hem spreken en toch is Hij onzeglijk nabij.

Haar gebed is, wat mij betreft, het smeekgebed van die enkeling uit die ontelbare schare van heiligen, waarmee Gods volk wordt aangeduid: de mensen van goede wil, wien de tranen zijn uitgewist. Bij deze mevrouw het smeekgebed vanwege de angst om te moeten sterven en tegelijkertijd de troost van het geloof, omdat er geen angst voor de dood is. Dat dubbele.

Die stilte in de hemel, oorverdovende stilte en tegelijkertijd die gebeden van al die heiligen daarboven, die ook het hele wierookvat leegbidden – daarna wordt er vanuit hetzelfde vat vuur op de aarde gegooid, het vat was inderdaad leeg – doet me denken aan de gedachten van een postmoderne Italiaanse theoloog [Gianni Vattimo]. Het gevoel van mensen die tot een stille hemel bidden, ze bidden zichzelf leeg, ze bidden tot ze een ons wegen.

Postmoderne theologie? Dat behoeft even uitleg. Het postmoderne denken heeft alle zogenaamde ‘grote verhalen’ van de westerse cultuur, waar die van het Christendom misschien wel de grootste is, in de ban gedaan. Maar deze theoloog verbindt gedachten uit het postmoderne denken met christelijke theologie.

Vattimo sluit aan bij de ‘God-is-dood-theologie’, in zoverre dat er geen filosofisch-wetenschappelijke grondslag kan zijn voor het bestaan van God. Dàt kunnen wij denk ik wel met hem meezeggen: God is wijsgerig niet te bewijzen [al zijn daar tegenwoordig weer tegengeluiden op!] Ook de theologie als wetenschap zet steeds meer in bij het geleefde geloof. Daar, in de menselijke ervaring, is het vermoeden van God te vinden. De God als (al)machtig transcendent wezen is dood in de zin dat Hij zich met de komst van zijn Zoon Jezus Christus in de wereld helemaal heeft ontleedigd; zijn hele wezen is ontleedigd in liefde. Met Jezus ontstaat er een niet-absolute en niet-gewelddadige God [AR: itt OT en Openbaring!], waarmee Vattimo een representant is van het zogenaamde ‘zwakke denken’ in de theologie. Met de komst van de Mensenzoon heeft God zijn soevereine Koningschap in de hemel neergelegd en is de hemel leeg geworden. (Hier is overigens niet bedoeld dat God sindsdien in de mens zit en dat het menselijk denken, verlangen, hopen en liefhebben goddelijk is, nee, zeker niet! Het blijft een kracht van andere zijde die ons tegemoet komt en die ons andere dingen aanzegt dan de wereld doet.) Sinds Christus in de wereld kwam zijn het de zwakke krachten die bepalend zijn. Als toetssteen voor alles noemt Vattimo de caritas, de naastenliefde, de zorg voor elkaar. Dat is iets wat Christus ons liet zien en waar wij naar toe mogen leven. Waar wij naar toe leven als naar de komst van het Licht der Wereld. Deze theologie heeft veel meer nuance en diepgang dan ik in kort bestek kan zeggen. Maar ik moest er aan denken toen het ging over die stilte in de hemel en mensen die zichzelf leeg bidden. Bidden zij nog tot die hoog verheven, almachtige God, die in zijn verheven bijna (of geheel) onbereikbaar wordt? Met alle kaalslag voor geloof en wereld tot gevolg (zoe Openbaring)?

Eén van de meer klassieke commentaren legt het zo uit: “Er ontbrak zoveel aan de gebeden der heiligen. Er was zoveel verkeerd bij. Er was daarom reukwerk (wierook) voor nodig. Niet alleen, maar ook veel reukwerk’. Alleen met het reukwerk zouden die gebeden God aangenaam zijn. Maar die theologie zit wat mij betreft een luchtje aan, namelijk dat wij het God naar de zin moeten maken en tegelijkertijd verteerd worden door het besef dat dat niet lukt door onze eigen zonde.

Zelf zou ik veel meer denken dat dit beeld verbonden is met de wierook uit psalm 141: ‘ik, die in nood ben, in levensnood, laat mijn gebed voor u zijn als wierook, mijn geheven handen als een avondoffer. / Als ik lijd onder het kwaad van wat mij overkomt, dan nòg blijf ik bidden.’ Het Kyrie-gebed voor de wereld. ‘Al liggen onze beenderen voor de deur van het dodenrijk, ik houd mijn ogen op U gericht. Bij U schuil ik, giet dan mijn leven niet weg als water.’

De nood, de levensnood, leert de psalmist bidden. Waar de dalen van het leven het diepst zijn, kunnen bergen van geloofshoop hoog zijn.

We lazen vanmorgen Lucas: *‘Dan zullen er tekenen zijn aan de zon en de maan en de sterren, en op aarde zullen de volken sidderen van angst voor het gebulder en het geweld van de zee; de mensen worden onmachtig van angst voor wat er met de wereld zal gebeuren, want de hemelse machten zullen wankelen. Maar dan zullen ze op een wolk de Mensenzoon zien komen, bekleed met macht en grote luister. Wanneer dat alles staat te gebeuren, richt je dan op en hef je hoofd, want jullie verlossing is nabij!’*

In de verwachting van die zieke pastorant, is God nabij. Ver weg is Hij als de metafysische God van haar jeugd. Maar daar waar die rechter hoog in de hemel verder weg raakt, komt de troost van de liefde dichterbij. En die nabijheid, die aanwezigheid zit al in de hoop en verwachting zelf. Niet als voorbode, maar helemaal. Zoals Jezus ons vanmorgen verduidelijkt: ‘Kijk naar de vijgenboom en al de andere bomen. Als je ziet dat ze

uitlopen, weet je dat de zomer in aantocht is.' Die knop is geen voorbode van de zomer, die hele zomer in al zijn uitbundigheid, zit in zijn geheel in deze knop al samengebald.

Deze theoloog keerde na een levenslange intellectuele zoektocht terug naar het katholicisme van zijn jeugd, met zijn boek: "Ik geloof dat ik geloof." Als een tweede naïviteit, na jarenlang atheïst te zijn geweest, de simpele constatering, frisse verbazing bij zichzelf: ik geloof dat ik geloof (*Credere di credere*).

Die zieke mevrouw vindt misschien ook iets van God, niet zozeer in de antwoorden die ze niet krijgt, maar in haar verlangen zelf is Hij aanwezig. Hoop wekt geloof, verlangen haar eigen antwoord.

In die hemel gaat het nog even door, daar in Openbaring. Leeg en vol, vuur en donder, trompetten en wierook. Maar vandaag wordt duidelijk: dat gebed van Gods gemeenschap is nodig om nieuwe tijden te laten aanbreken. Het gebed van advent. Zonder dat komt het Licht der Wereld er niet.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

lied 462

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.